
Het betrof waarschijnlijk ontsnapte kooivogels, maar toch is de vaststelling van een broedgeval in de vrije natuur van *Eophona migratoria* nabij het Naardermeer zeer bijzonder te noemen. Hier volgt het verhaal van de Chinese appelvink.

Herman en Annemarie Nuijen & Dr. Gerard A. de Vries

Broedgeval van een Chinese appelvink bij het Naardermeer

Op 10 juni 2000 rond 16.00 uur bevond Hans Kruitwagen zich nabij De Visserij bij het Naardermeer, toen hij daar een voor hem onbekend melodieuze geluid opving, waardoor zijn opmerkzaamheid werd gewekt. Op een kale boomtak zag hij een appelvink-*coccothraustes*-achtige vogel met een enorme geelachtige snavel. Naar zijn mening was deze vogel beslist aanmerkelijk groter dan de hem welbekende appelvink, *Coccothraustes coccothraustes*. Wat het eerst duidelijk opviel was de zwarte kop en de oranjeachtige flanken. De vogel verdween echter, zodat het nog niet duidelijk was om welke soort het ging. Thuis gekomen nam HK telefonisch contact op met Karel Mauer, die suggereerde dat het mogelijk een Japanse of Chinese appelvink, *Eophona personata* respectievelijk *Eophona migratoria*, geweest kon zijn, een ontsnapte kooivogel derhalve.

Een dag later – 11 juni – was HK weer ter plaatse aanwezig. Opnieuw hoorde hij hetzelfde geluid en zag de “appelvink” tezamen met een soortgelijke vogel wegvliegen. Deze tweede vogel was evenwel lichter gekleurd en HK veronderstelde dat dit een vrouwtje geweest zou kunnen zijn. Na circa 20 minuten kwam de lichter gekleurde vogel terug, die tot verbazing

van de waarnemer naar een nest ging. Het andere exemplaar was eveneens teruggekeerd en beide vogels konden nu goed worden geobserveerd, zodat een beschrijving van het verenkleed werd gemaakt: beide geslachten met bolle, bruine ogen, gevorkte staart en vleeskleurige poten. Het mannetje: geheel zwarte kop doorlopend tot in de nek, afgezet met een smal wit randje. Snavel: zowel boven- als ondersnavel geel met zwarte punt, snijranden zwart. De snavelbasis vertoonde enige witte streepjes. De veren van de mantel, schouder, borst en buik waren grijs/beige. De donkere vleugels vertoonden grote, witte toppen aan de handpennen; de toppen van de tertials hadden witte randen. De flanken waren oranjeachtig van kleur, ongeveer als van een keep, *Fringilla montifringilla*.

In de vlucht was een witte vleugelstreep duidelijk zichtbaar. Het vrouwtje had een grijsachtig-beige kop met een iets donkerder “gezicht”; de snavel was evenals die van het mannetje geel, maar minder helder van kleur; de snavelbasis vertoonde meer wit dan die van het mannetje; de handpennen hadden minder wit dan die van het mannetje. De flanken vertoonden evenals die van het mannetje een oranjeachtige kleur, maar in geringere mate.

Door HK werd het nest op 17 en 18 juni wederom bezocht; een kopje van een jonge vogel was nu juist boven de nestrand zichtbaar wanneer één der oude vogels met voer kwam aanvliegen. Op 25 juni vertoonden zich drie kopjes van jonge vogels boven de nestrand wanneer een adulte vogel met voedsel kwam aanvliegen. De grijsachtige kleur van de snabels der jongen was duidelijk zichtbaar. Van de vogels werden diverse foto's gemaakt, maar de kwaliteit is tengevolge van de donkere omgeving onder het dichte gebladerte van de nestboom, een eik sp., zodanig dat deze wel kunnen dienen als bewijsmateriaal maar niet voor publicatie.

Tot zover het relaas van de ontdekker van het broedgeval, Hans Kruitwagen.

Vervolgens werd op 26 juni de medeauteur, Gerard A. de Vries, vóór de aanvang van een ten behoeve van een aantal biologen (voornamelijk mycologen van het Centraal Bureau voor Schimmelcultures te Baarn) georganiseerde excursie naar het Naardermeer, verrast met de mededeling dat hij daar hoogstwaarschijnlijk de door Rombout de Wijs als Japanse appelvink gedetermineerde vogelsoort zou zien. Een wachtperiode van ruim een kwartier vóór de aan-

vang van de excursie bij het slordige boomnest was vruchteloos. Noch de oudervogels noch de jongen lieten zich zien. Aangezien al bekend was dat de pauzes tussen de voerperioden vrij lang waren (15 – 20 minuten) was dit niet vreemd. Direct na terugkeer van de excursie werd daarom onmiddellijk post gevat op de bekende plaats, ditmaal met een beter resultaat want na korte tijd verschenen beide oudervogels bij de drie jongen.

Door de helaas te korte waarneming van de tussen de eikenbladeren voor een groot deel verborgen vogels, die zij beurte- lings voerden, werd aanvanke- lijk en zoals later bleek foutief geconcludeerd dat het hier *Eophona personata* betrof. Thuis gekomen werden telefonisch gewaarschuwd: D.A.Jonkers te Blaricum, de eerste auteurs G. en A. Nuijen te Hilversum en prof. dr. K.H. Voous te Huizen. De volgende ochtend, 27 juni, begaven GN en AN zich naar de opgegeven plaats bij "De Visse- rij" aan de noordwestkant van het Naardermeer. Om circa 11.30 uur waren zij ter plaatse. Achter de voorste loods bevindt zich nog een tweede met riet gedekte loods, waarachter hou- ten rekken, dienstdoende als fietsenstalling. Nadat een groep luidruchtige schoolkinderen, die een bootexcursie op het Naardermeer gingen maken, de aftocht had geblazen, konden zij zich op het ornithologische deel van het bezoek concen- tre- ren.

Al spoedig viel hun oog op een slordig nest in de horizontale vork van een eik (*Quercus sp.*) op naar schatting circa 5 meter hoogte. Bij nadere beschou- wing bleken er drie jonge vo- gels in dit nest te zitten. Na korte tijd gewacht te hebben hoorden zij in de nabij staande

bomen een hard 'tek-tek" (later ook wel genoteerd als "tuk-tuk") en zagen een paar flinke vogels, die er appelvinkachtig uitzagen, maar duidelijk groter dan de aan hen bekende appelvink *Coccothraustes coccothraustes*. De adulte vogels waren niet schuw en vlogen na korte tijd via naburige bomen naar het nest, waar de drie jongen zich al hadden uitgerekt met wijd- open snavels.

De waarnemers stonden op circa 10 meter van het nest met 10x40 kijkers en konden daar- door goed waarnemen dat de jongen om de beurt door de beide oudervogels werden ge- voerd, dan weer door het man- netje, dan weer door het vrou- wtje. Het leek of één der oude vo- gels wachtte op een uitwerpselpakketje, maar zij konden niet met zekerheid con- stateren of hij/zij iets oppakte. Daarna vlogen beide ouders te- gelijk en in dezelfde richting weg om na 10-15 minuten sa- men weer terug te keren, waarna hetzelfde voedings- ritueel zich herhaalde. Tussen 10.30 en 12.00 uur konden zij dit 5-6 maal waarnemen.

De oude vogels waren verschil- lend getekend, zoals hiervoor reeds door HK vermeld. Boven- dien werd nog opgemerkt dat bij het mannetje de stuit meer lichtgrijs van kleur was; de staart was lang en zwart en dui- delijk gevorkt; de grote hand- dekveren vertoonden witte top- pen, een wit vleugelstreepje ver- oorzakend. Een kenmerk van het vrouwtje was, dat dit slechts witte randen langs de toppen van de handpennen bezat; de grote handdekveren hadden witte toppen evenals bij het mannetje.

Aan de hand van voormelde kenmerken hebben zij de vo- gels gedetermineerd als *Eophona migratoria*. Clement,

Harris and Davis (1993) noemen de soort Chinese Grosbeak, In navolging van deze Engelse naam zouden zij de soort "Chi- nese appelvink" willen noemen. Het nest, dat er nogal slordig uitzag en de indruk maakte door de wind enigszins verzakt te zijn, was gemaakt van tame- lijk grote, stevige takjes; aan de onderkant hiervan hing een grasachtige massa. In: Knystautas (1993) is op plaat 77 een kleurenfoto afgebeeld met twee adulte vogels op het nest, waarvan één ex. de jongen voert; het bovenste deel van het nest is duidelijk te zien, ge- maakt van stevige takjes, zoals HN en AN bij "hun" nest ook constateerden. De drie jongen zaten al goed in de veren (één jong was duidelijk kleiner), met achter op de kop een paar grote ijle donsveren; ze hadden een grijsachtige snavel.

De volgende morgen, woens- dag 28 juni, bezocht GdV het nest, waarbij bleek dat twee van de drie jongen waren uitgevlo- gen; het derde jong werd in het nest gevoerd. GdV had ook het mannetje horen zingen, enigszins herinnerend aan de zang van de roodmus, *Carpodacus erythrinus*, heldere fluittonen maar met een uitgebreider me- lodie.

De twee uitgevlogen jongen wa- ren niet meer in het gebladerte op te sporen. Hij kon bevesti- gen dat het hier de soort *Eophona migratoria* betrof. Op zondagmiddag 2 juli be- zochten HN en AN wederom het nest. Het derde jong was nu eveneens uitgevlogen, maar waarschijnlijk nog wel in de naaste omgeving aanwezig. En- kele malen vloog een adulte vo- gel over hen heen met de nu voor hen bekende karakteris- tieke roep "tuk-tuk" , mogelijk

met voedsel voor het laatst uitgevlogen jong.

Knystautas (1993) vermeldt (pag. 217): "It usually prefers space woods of Mongolian Oak in the lowlands, and bushes along river valleys or parks. This bird arrives in Ussuriland in May and announces its arrival with indistinctive song which is a mixture of whistles. A nest is built on a tree or bush, sometimes as low as 1 m above the ground. A clutch is laid in the first half of June and consists of three to five eggs which are incubated by the female for about 15 days. The young stay in the nest for 13 to 14 days, fed by both parents". Er worden twee subspecies onderscheiden: *E.m.migratoria* broedt in zuidelijk Amurland, zuidelijk Ussuriland, noordoost Mongolië en Mantsjoerije zuidelijk tot noord Hopeh en oostelijk tot noord Korea.

E.m.sowerbyi broedt in oost China langs de benedenloop van de Yangtze rivier, westelijk tot zuid Szechwan en oostelijk tot Kiangsu en Shanghai (Clement, Harris & Davis 1993). Laatstgenoemde auteurs vermelden: "Several recent records in Europe are considered to have involved cage birds, as the species is widely imported from Hong Kong".

Onze vogels zullen dan ook ongetwijfeld ontsnapte kooivogels zijn. Niettemin is het interessant dat thans een succesvol broedgeval voor het eerst in het wild in Nederland heeft plaatsgevonden.

Volgens door Dick A. Jonkers beschikbaar gestelde gegevens, afkomstig van het Euro Bird Net Netherlands, zijn de laatste jaren diverse Chinese appelvinken in Nederland waargenomen, bijvoorbeeld: 21 januari 1997, Katwijk aan Zee, Katwijk, Zuid-Holland; april 1997

Sloterpark, Amsterdam, Noord-Holland; 4 mei 1997, AW-duinen, Vogelenzang, Noord-Holland; 18 mei 1998 Noordvaarder, Terschelling, Friesland; 13 juni 1999, Berkheide, Wassenaar, Zuid-Holland; mei 2000 tweemaal een ex., trektelpunt bij Breskens, Zeeland.

Uit deze opsomming blijkt dat vrijwel alle waarnemingen in het westen van het land zijn gedaan van Terschelling tot Breskens, dus in hoofdzaak in de duinstreek.

Een veel op de Chinese appelvink gelijkende tweede soort, *Eophona personata*, de Japanse Grosbeak of Masked Hawfinch, kent eveneens twee subspecies, t.w. *E.p.personata*: deze broedt in Japan van Hokkaido tot centraal Honshu en Kyushu, terwijl *E.p.magnirostris* in Oost-Azië broedt van oostelijk Amurland, Ussuriland tot oostelijk Mantsjoerije en naar het zuiden tot Hopeh, Beijing en mogelijk Shantung.

Deze Japanse appelvink heeft minder zwart aan de kop, geen witte punten aan de handpennen en geen witte toppen aan de grote handdekveren, maar wel een witte band in het midden over de handpennen. Bovendien is deze soort ook groter dan de Chinese appelvink.

Dankwoord

Hans Kruitwagen bedanken wij voor zijn uitvoerige mededelingen omtrent zijn waarnemingen bij deze eerste nestvondst van de soort in ons land en Dick A. Jonkers voor enkele informatie, speciaal die, afkomstig van Euro Bird Net Netherlands.

Literatuur:

Brazil M.A. 1990. The Birds of Japan. London

Cheng Tso-Hsin. 1987. A Synopsis of the Avifauna of China. Beijing, Hamburg & Berlin

Clement P., Harris A & Davis J. 1993. Finches & Sparrows. An Identification Guide. London

Cramp S. and Perrins C.M. (Eds.), 1994. The Birds of the Western Palearctic, Vol. VIII. Oxford.

Dementiev G.P. and Gladkov N.A. (Eds.) 1970. Birds of the Soviet Union, Vol. V. Jerusalem.

Etchécopar R.D. et Hùe F. 1983. Les Oiseaux de Chine, de Mongolie et de Corée. Passereaux. Paris

Flint V.E., Boehme R.L., Kostin Y.V. & Kuznetsov A.A. 1984. A Field Guide to Birds of the USSR – Including Eastern Europe and Central Asia. Princeton.

Gore M.E.J. and Won Pyong-Oh. 1971. The Birds of Korea. Seoul.

Knystautas A. 1993. Collins Guide, Birds of Russia. London.

Knystautas A.J.V. & Sibnev J.B. 1987. Die Vogelwelt Ussuriens. Wittenberg Lutherstadt.

Mackinnon J. & Phillipps K. 2000. A Field Guide to the Birds of China. Oxford.

Martin R.M. 1980. Tirions Kooivogelgids. Baarn.

Meyer de Schauensee R. 1984. The Birds of China, Oxford.

Vaurie C. 1959. The Birds of the Palearctic Fauna – Passeriformes, London



Nabij de vindplaats van de Chinese appelvink